

Pozitivni i negativni aspekti nastave stranog jezika struke prema stavovima studenata

Nataša Janković, Univerzitet u Beogradu

natasa.jankovic@uf.bg.ac.rs

Zorica Savić Nenadović, Univerzitet u Beogradu

zorica.savic@uf.bg.ac.rs

Sažetak

U ovom radu sagledavamo pozitivne i negativne aspekte nastave stranog jezika struke, prema stavovima studenata državnih i privatnih univerziteta u Republici Srbiji. Njihovi stavovi proističu iz obimnog istraživanja sprovedenog među akademskom populacijom u aprilu 2019. godine. Tokom izvođenja rezultata istraživanja, pažnju autora rada posebno je privuklo mišljenje samih studenata o značaju i kvalitetu nastave stranog jezika struke na akademskom nivou obrazovanja, a kome u prvobitnom radu nismo mogli da posvetimo veću pažnju.

Empirijsko istraživanje zasnovano na elektronskom anketnom upitniku sprovedeno je na velikom uzorku studenata ($N = 1590$). Rezultati dobijeni u vidu studentskih odgovora i, posebno, dopisanih komenatara uz poslednje pitanje otvorenog tipa, koji oslikavaju njihove stavove o nastavi stranog jezika struke, podstakli su autorke da sprovedu dodatnu kvalitativnu analizu dobijenih podataka. Rezultati pokazuju zbog čega većina mladih uvažava i ima potrebe za učenjem stranih jezika struke (kao i jezika opšte namene) na različitim nivoima obrazovanja. Takođe, pažnju posvećujemo i negativnim komentarima vezanim za kvalitet nastave jezika struke.

Ključne reči: strani jezik struke, engleski jezik, studenti, nastava, profesionalni razvoj.

Uvod

Učenje stranih jezika čini izuzetno važan aspekt obrazovanja mladih širom planete. Na šarolikoj mapi savremenog sveta nijedan nacionalni jezik više ne predstavlja samo lokalno sredstvo komunikacije i uređeni sistem specifičnih metalingvističkih kodova. Već stotinama godina, hiljade jezika povezuju milione ljudi. Želja za upoznavanjem drugih naroda i kultura i njihovih običaja odvodi kako turiste i avanturiste, tako i naučnike i pisce do najudaljenijih kutaka na svetu. Životne okolnosti navode čitave porodice da napuštaju izvorne i stapaju se sa stranim kulturama. Želja i potreba za međusobnom i međunarodnom saradnjom povezuju nebrojene firme i stručnjake širom planete. Ambasadori uče lokalne jezike, državnici jezik diplomatije, preduzetnici jezik poslovanja, a mladi jezike svoje budućnosti. Za ostvarenje takvih ciljeva, od ličnog usavršavanja do

državničkih misija, od globalnog razmišljanja do lokalnog delovanja, neophodni su strani jezici. Zato učenje stranih jezika svuda u svetu predstavlja neizostavni deo školovanja.

U strateškim dokumentima normalno razvijenih zemalja i razumno vođenih obrazovnih sistema ovladavanje stranim jezicima zauzima dragoceno mesto, od predškolskog, preko osnovnog i srednjeg, do univerzitetskog obrazovanja (npr. "Statutory Guidance: National Curriculum in England: languages programmes of study", **2013**)¹. U naprednim zemljama ono zauzima centralno mesto pored učenja maternjeg jezika i matematike, podrazumevajući već na nivou srednjeg obrazovanja učenje dva, pa i više stranih jezika (ec.europa.eu/eurostat: "Foreign Language Learning Statistics", **2019**)². Uprkos sličnom formalnom opredeljenju po pitanju višejezičnosti i interkulturalnosti (**Janković, 2014, str. 2 i 130**), Srbija zaostaje za ovim zemljama u suštinskom pristupu nastavi stranih jezika uopšte, a posebno u pristupu nastavi stranog jezika struke, što potvrđuju i neka od domaćih istraživanja (**Đorović, Janković, 2018; Vujović, 2018; Stojanović, Mišić, 2018**). Strani jezici struke danas čine okosnicu profesionalnog razvoja pojedinaca, kao i kamen temeljac u podizanju lične i kolektivne svesti o multikulturalnosti, toleranciji i saradnji na nadnacionalnom planu. Zbog toga su nas posebno interesovali stavovi mladih o značaju učenja stranog jezika struke. Ključni kvantitativni rezultati ovog obimnog istraživanja predstavljeni su u ranije objavljenom radu (**Janković et al., 2019**), dok ovom prilikom posebnu pažnju poklanjamo kvalitativnoj oceni nastave stranog jezika struke prema lično iskazanim stavovima studenata.

Mesto stranih jezika struke u izgradnji profesionalnog identiteta

Bez poznavanja stranog jezika struke (tj. jezika specifičnog za određenu profesiju) nezamisliva je izgradnja profesionalne ličnosti savremenog mladog čoveka, kao i svaki oblik međunarodne saradnje na poslovnom planu. U današnjim uslovima poslovnih integracija, strani jezik struke daje oslonac u saradnji, počev od lične komunikacije sa kolegama iz struke, preko službene prepiske i obuka, do planiranja aktivnosti i konkretne realizacije projekata. Da su toga svesni i studenti koji se pripremaju za buduća zanimanja, kao i njihovi profesori, potvrđuju strana i domaća istraživanja (**Koenig, Guertler, 2018; Mede et al., 2018; Savić Nenadović et al., 2019; Gojkov-Rajić, Šafran, 2018; Kešetović, 2015; Marković i sar., 2015; Martinović, Poljaković, 2010**). Stoga aktuelna situacija u Srbiji, sa sve manjim brojem jezika u ponudi, smanjenim fondom časova stranog jezika (naročito u srednjim stručnim školama), opisnim načinom ocenjivanja, arbitrarnim dodeljivanjem bodova na univerzitetu i urušavanjem statusa stranog jezika struke u

---

¹.<https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-languages-programmes-of-study/national-curriculum-in-england-languages-programmes-of-study> (2013)

².<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/1151.pdf> (2019);
<https://whichschooladvisor.com/uae/guides/the-french-curriculum-everything-you-need-to-know> (2017)

nastavnim planovima fakulteta (**Đorović, Janković, 2018; Vujović, 2018**) bitno ugrožava profesionalnu budućnost mladih. Koliko je bitno da studenti pravovremeno nauče da se služe stranim jezikom, naročito u okviru buduće struke, otkrivaju i rezultati istraživanja obavljenog na Učiteljskom fakultetu u Beogradu (Savić-Nenadović, Cvetković, 2018), koje je pokazalo da mnogi studenti prve godine nedovoljno vladaju vokabularom engleskog jezika na početku akademskog obrazovanja. Šta sami studenti misle o značaju učenja stranog jezika struke prikazujemo u daljem tekstu.

Metodologija istraživanja

Kako su u centru pažnje ranijih istraživanja bili uglavnom nastavnici koji na nematičnim fakultetima predaju strani jezik struke, ovim istraživanjem želeli smo da ispitamo prvenstveno stavove samih studenata koji ih uče. Paralelni manji segment istraživanja pružio je najnoviji uvid i u mišljenje nastavnika po istim i sličnim pitanjima koja su postavljena studentima.

Ispitivanje stavova zasnovano je na empirijskoj metodi, uz primenu anketiranja kao istraživačke tehnike. Osnovni instrument istraživanja, sprovedenog u drugom semestru školske 2018/19. godine, bio je anketni upitnik u elektronskoj formi (*Google Forms*). Distribuiran preko društvenih mreža, upitnik je pobudio pažnju 1590 mladih koji se obrazuju na visokoškolskim ustanovama u trinaest gradova Srbije, sa dodatkom četiri grada iz zemalja bivše Jugoslavije. Pored ovako velikog broja studenata koji čine slučajni uzorak, odgovore na anketna pitanja dobili smo i od 92 nastavnika stranog jezika struke sa istih državnih i privatnih univerziteta. Analiza njihovih odgovora detaljno je prikazana u prethodnom radu (**Janković et al, 2019**).

Anketni upitnik za studente

Anketni upitnik pod nazivom *Šta studenti misle o učenju jezika (struke)* sastoji se od četiri grupe pitanja, zasnovanih na višečlanom izboru odgovora, dopuni rečenica i konačnom pitanju otvorenog tipa. Osim osnovnih podataka o ispitaniku tipičnih za naučna istraživanja, dobili smo mišljenje studenata o važnosti učenja stranog jezika za njihovo opšte obrazovanje i kulturu, o značaju učenja stranog jezika struke na fakultetu, kao i odgovore o njihovom ličnom iskustvu u upotrebi stranih jezika. U ovom radu naročitu pažnju posvećujemo poslednjem otvorenom pitanju, na koje su odgovorila 572 studenta. Pošto je u istraživanju korišćen anonimni elektronski anketni upitnik, sistem automatski beleži odgovore u okviru *Microsoft Excel* dokumenta (Sl. 1)³ i na osnovu dobijenih odgovora daje brožčane i procentualne vrednosti, kao i grafičke prikaze (Sl. 2).

---

³ Na izdvojene odgovore iz anonimne ankete pozivamo se putem referentnog broja (Ref. br.).

	AL	AM	AN	AO	AP	AQ	AR
109	DA	Može nam pomoći da se zaposlimo u nekim internacionalnim kompanijama					
110	NE						
111	DA						
112	NE	Najbolja priprema za dalji rad					
113	NE	Komunikacija sa ljudima koj su nam bitni za posao					
114	DA	Podrazumeva se jako dobro vladanje engleskim jezikom u svim ozbiljnim kompanijama, uz to poznavanje još jednog ili više jezika je uvek veliki benefit. Engleski je u skoro svim stranim firmama lingua franca.					
115	DA	Komunikacija					
116	NE	Mislim da je engleski jezik bitan zbog razumevanja drugih ljudi koje ne razumemo ili oni ne razumeju nas. Kanje ce nam to omogućiti i bolju saradnju sa drugima kada se zaposlimo ali i u zivotu.					
117	DA	Učenje stranih jezika nam pomaže u boljem upoznavanju i razumevanju drugih ljudi i njihovih kultura.Što je od značaja pogotovo u današnje vreme.					
118	DA						
119	DA						
120	DA						
121	DA	Komunikacija sa sardancima, stručno usavršavanje uz pomoć inostranih izvora znanja, bolje poznavanje materne, više načina razmišljanja na istu temu, zanimljiviji načini učenja...					
122	DA	Jezici obogaćuju ljude. Što više jezika čovek zna, to su njegove mogućnosti veće. Poznavanje više jezika je kao posedovanje više ključeva koji nam otvaraju vrata iz kojih se kriju nove kulture i počinje sagledavanje					
123	NE						
124	NE	Lakše uspostavjam komunikaciju sa profesionalcima u svojoj struci i potom imam više samopouzdanja i osećaj većeg samovedovanja jer je danas poznavanje stranih jezika, pre svega engleskog ključajno many.					
125	DA						
126	DA						
127	DA	Bolje snalaženje, veće mogućnosti za saradnju sa stranim kompanijama, mogućnost rada van države...					
128	DA						
129	DA						
130	DA						

Sl. 1 Mišljenje studenata o značaju poznavanja stranog jezika struke - primer

Rezultati i diskusija

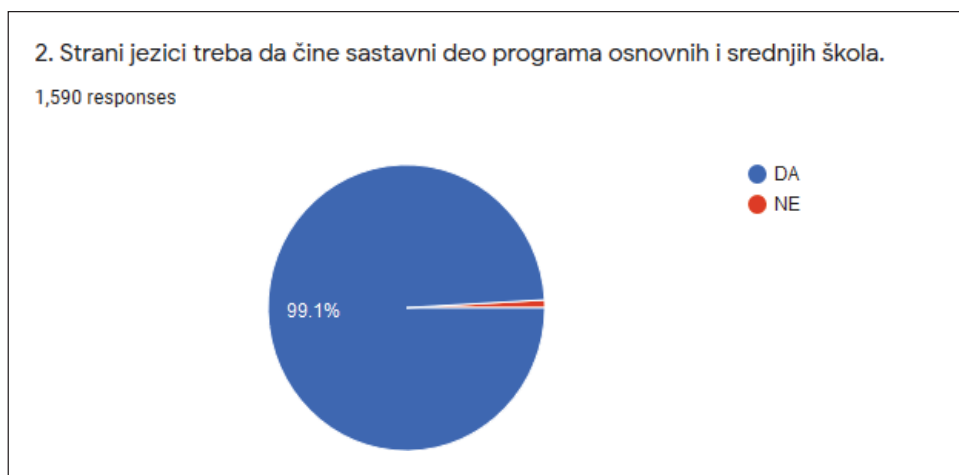
Tokom prethodnih faza školovanja, anketirani studenti učili su prvi strani jezik 12 godina, a drugi strani jezik uglavnom 4 ili 8 godina. Većina (81,5%) se slaže da u današnje vreme obrazovani ljudi treba da znaju dva i više stranih jezika, što potvrđuje da se njihova razmišljanja podudaraju sa već ustaljenom praksom među njihovim vršnjacima širom Evrope⁴. Da bi to bilo moguće, obrazovni sistem mora da obezbedi blagovremeno sticanje osnova u oblasti stranog jezika, što znači da nastavu stranog jezika treba kvalitetno organizovati već tokom osnovne i srednje škole i tu ideju podržava skoro 100% studenata. Štaviše, 72,8% studenata izjavilo je da bi tokom školovanja rado časove nekih drugih predmeta zamenili časovima stranog jezika. Takoreći identičan broj odgovora (72,9%) upućuje na zaključak da su studenti zadovoljniji kvalitetom nastave stranog jezika na univerzitetu u poređenju sa osnovnom i srednjom školom.

⁴ "In 2002, the Barcelona *European Council* recommended that at least two foreign languages should be taught to all pupils from a very early age. This recommendation has been implemented to varying degrees, usually for compulsory secondary education, either by making it mandatory to teach a second language, or ensuring that pupils have the possibility to study a second foreign language as part of their curriculum" (<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/1151.pdf>, p. 7).

U odnosu na ciljeve našeg istraživanja, podsećamo:

Čak 94,8% ispitanika, tj. 1.508 studenata, osim stranog jezika opšte namene ima potrebu i za učenjem stranog jezika struke, a skoro isto toliko njih (92,3%) veruje da im to znanje olakšava kasniji rad u struci. Stoga 93,3% studenata ima želju da što bolje ovlada stranim jezikom struke tokom studija (Janković et al. 2019, str. 96).

Imajući na umu da upravo strani jezik struke čini suštinski deo jezičkog obrazovanja mladih i njihove pripreme za buduća zanimanja, jasno je da treba učvrstiti status stranog jezika struke u obrazovnom sistemu. To potvrđuje stav 99,1% ispitanika koji strane jezike vide kao važan deo nastavnih programa već na nivou osnovnog i srednjeg obrazovanja (Sl. 2), dok 64,9% njih smatra da tokom univerzitetskog obrazovanja treba učiti 2 i više stranih jezika (Sl. 3).

Sl. 2 Potrebe studenata za učenjem stranih jezika u školama

Lični stavovi studenata

Komentari koje su studenti dali kod poslednjeg pitanja otvorenog tipa: „U čemu Vi vidite značaj poznavanja stranog jezika struke?“, pretežno su mešovitog karaktera jer ispitanici istovremeno sagledavaju jezik struke iz nekoliko različitih uglova. Nastojali smo da ih grupišemo prema dominantnim elementima odgovora. Tako pojedini komentari otkrivaju da 213 studenata prvenstveno razmišlja o praktičnim aspektima nastave stranog jezika struke, jer im ona obezbeđuje više mogućnosti za zapošljavanje, pri čemu većina zagovara učenje dva i više stranih jezika tokom školovanja, npr.:

- Budući da retko ko danas radi u svojoj struci isključivo na maternjem jeziku, dobro poznavanje stranog jezika struke (i to ne samo jednog) je neophodno i predstavlja preduslov za rad, a ne prednost. Praktično je nemoguće raditi u današnje vreme bez dobrog znanja makar dva strana jezika i jezika struke. (Ref. br. 207);

- Smatram da je pre svega bitno da se zna minimum dva strana jezika u svakodnevnoj upotrebi. Pored toga, poznavanje jezika struke je izrazito cenjeno na tržištu rada, posebno ukoliko su u pitanju jezici koji su najrasprostranjeniji u poslovnom svetu poput engleskog, nemačkog, francuskog, ruskog i sl. Takva znanja omogućavaju čoveku [...] da se prilagodi internacionalnom okruženju većine multinacionalnih kompanija. (Ref. br. 448);
- Veća sigurnost, sloboda, veća šansa za bolje zaposlenje, stvaranje prilika u širenju biznisa. (Ref. br. 259).

Sl. 3 Stav studenata o broju stranih jezika koje treba učiti na univerzitetu

Pored toga, 214 ispitanika ističe prednosti poznavanja jezika struke u pogledu stručnog usavršavanja i bržeg napredovanja u struci, kao i lakšeg pristupa informacijama, literaturi i istraživačkom radu, npr.:

- Pruža mnogo više prilika za usavršavanje, jer postoji mnogo više stranih stručnih predavača u nekim oblastima nego kod nas, dok za neke oblasti i ne postoje predavači na srpskom jeziku. Takođe pruža šansu za sporazumevanje sa stranim klijentima i eventualno zaposlenje u inostranstvu. (Ref. br. 296);
- Mogućnost samostalnog istraživanja naučne literature koja nije prevedena, direktan kontakt i razmena informacija sa ljudima iz iste struke koji rade u različitim sistemima. (Ref. br. 911);
- Važan je za prihvatanje i upoznavanje sa svim novinama iz struke – puno informacija se nalazi u stranoj literaturi, praćenje kongresa i izlaganje na kongresima, sporazumevanje sa ljudima koji ne znaju srpski. (Ref. br. 219).

Mešoviti komentari otkrivaju da za 266 ispitanika strani jezik struke ima i širi značaj time što omogućava bolju komunikaciju sa kolegama i pripadnicima drugih kultura, ali i lično bogaćenje znanja i proširivanje vidika, npr.:

- Što više jezika znamo to smo bogatiji, naše mogućnosti se povećavaju i sam život nam postaje zanimljiviji, jer jezik ne predstavljaju samo slova i reči, to je odraz kulture, istorije i identiteta nekog naroda [...]. (Ref. br. 138);
- Lakše ostvarivanje saradnje sa stranim partnerima, čitanje literature stranih autora u originalu, sticanje boljeg utiska o kulturi i opštim karakteristikama određenog govornog područja (Ref. br. 204);
- Poznavanje stranog jezika predstavlja osnovni element razvoja, kako pojedinca, tako i društva u celini. Izučavanje jezika tokom godina daje mogućnost upoznavanja mnogih kultura, ali takođe otvara prostor koji omogućava pojedincu da usavrši svoju struku kako na domaćem, tako i na međunarodnom planu. Kroz proširavanje kako opšteg, a tako i vokabulara struke, osoba je u mogućnosti da aktivno učestvuje u različitim debatama i da na taj način izrazi sopstveno mišljenje o određenoj pojavi. (Ref. br. 1144).

Bilo je i onih koji su kroz prizmu buduće struke razmišljali još dalekosežnije:

- Pravo nije samo u okviru granica države, već se proteže i van granica. Obzirom da se teži evrointegracijama, zatim traženju pravde pred sudom u Strazburu u krajnjoj instanci, izuzetno je važno znati jezik suda ili drugi službeni jezik za pisanje i razumevanje stranih akata. (Ref. br. 201).

O prednostima jezika struke radi odlaska u inostranstvo razmišlja 98 studenata. Mada ovi komentari delom ukazuju na potrebu za privremenim boravkom u stranim zemljama radi stručnog usavršavanja i uspostavljanja poslovne saradnje, mora se primetiti da nije zanemarljiv broj odgovora koji upućuju na potencijalne, pa i izričite planove studenata za dugoročno iseljenje iz zemlje:

- S obzirom da vladam znanjem 5 jezika primećujem da mi je više prilika i iskustava u raznim kompanijama dostupnije, kako u našim, tako i u inostranim firmama. (Ref. br. 43);
- U mogućnosti zaposlenja u inostranstvu ili u inostranim kompanijama, u učešću u raznim međunarodnim projektima, u razmeni iskustva sa kolegama iz inostranstva. (Ref. br. 61);
- Otvaranje vrata za rad u inostranstvu. (Ref. br. 1344);
- Značaj poznavanja stranog jezika struke vidim u tome što ću moći i u inostranstvu da se bavim svojom strukom. (Ref. br. 1358);

- Korisno je jer planiram da odem u inostranstvo i radim posao u struci. (Ref. br. 1389);
- Jednostavno nam poznavanje stranih jezika pruža više mogućnosti, na primer za zaposlenje u inostranstvu, jer u Srbiji taj luksuz nemamo. (Ref. br. 449);

Kritički odnos ispitanika prema budućoj struci, kvalitetu nastave i njihov samokritički osvrt na lični doprinos ovladavanju stranim jezicima upućuju na zaključak da su ovi mladi akademski građani sasvim sposobni da realno sagledavaju svoje pozicije u društvu u kome žive. U tom smislu, zabrinjava broj onih koji osećaju potrebu da se otisnu iz sopstvene i radije prigrlje tuđu kulturu. Razloge za to svakako ne treba tražiti u njima samima, već u sistemu u kome žive i koji je to uslovio.

Iako većina pripadnika ispitane populacije uočava pozitivne aspekte ovladavanja stranim jezikom struke, nekolicina njih otvoreno je kritikovala kvalitet nastave stranih jezika. Negativni komentari pretežno su se odnosili na nastavu opšteg stranog jezika tokom douniverzitetskog školovanja i, mada je takvih komentara bilo malo (svega 3), oni odražavaju mišljenje 62,6% anketiranih studenata i 62% ispitanih nastavnika, koji nisu zadovoljni znanjem stranog jezika koje su ispitani studenti stekli kroz osnovnu i srednju školu. Ostali komentari (još 3) odnosili su se i na akademsku nastavu stranih jezika:

- Moram da primetim da je nivo znanja stranih jezika koji se očekuje od studenata i učenika osnovnih i srednjih škola jadan. Fokus je na tome da se gradivo pređe, ne da se savlada. Nema nikakve širine, prakse ili primene. Ljudi mogu da imaju petice/desetke iz stranih jezika a da ne mogu da sastave 2 rečenice u stvarnom svetu sa stvarnim ljudima i situacijama, što bi trebalo da bude krajnji cilj. (Ref. br. 346);
- Standardi treba značajno da se dignu. (Ref. br. 352);
- Lakše razumevanje složenijih tekstova koji su vezani za struku, ali mislim da bi trebalo da se uvede učenje još jednog stranog jezika (po izboru učenika) i da se do kraja srednje škole i fakulteta taj jezik savlada (kroz radionice) u rangu sa engleskim jezikom. Mislim da je najveći problem kod učenja stranog jezika (engleski podrazumevam da se zna) komunikacija odnosno korišćenje naučenog kako bi se sklopile najprostije rečenice i takođe mislim da bi više koristilo da imamo i godinu dana drugi strani jezik u bilo kojoj školi nego neki predmet koji će se svakako zaboraviti čim se završi odgovanje. I u srednjim školama i tokom studiranja na fakultetu bi trebalo organizovati radionice na kojima bi se učio strani jezik i naravno polaganje za sertifikat [...]. Džabe sve ankete kad se ništa neće uraditi. Pozdrav. (Ref. br. 614);

Doza skepse iz poslednje rečenice gornjeg komentara dodatno odražava već prepoznatljivu sporost, pa i nespremnost ključnih aktera i nadležnih tela domaćeg obrazovnog sistema da reaguju na apele šire, a posebno stručne javnosti, koja putem

mnogobrojnih naučnih istraživanja i stručnih skupova jasno ukazuje na nedostatke i nastoji da utiče na pozitivne pomake u okviru istog sistema. Kvalitet nastave, značaj adekvatne primene standarda i, konačno, nivo poznavanja jezika očigledno nisu nepoznanica savremenoj omladini, čiji komentari potvrđuju da oni sami se postavljaju i više ciljeve nego što to čine ključni donosioci odluka u sistemu. Ukratko, moglo bi se zaključiti da u ovako postavljenom sistemu, koliko tražimo i nudimo, toliko i dobijamo. S tim u vezi, iako pojedini komentari izlaze iz okvira nastave stranog jezika, s obzirom na to da maternji jezik u opštem obrazovanju ima centralno mesto, zabeležićemo i ovakvo zapažanje studenta, jer ga smatramo izuzetno važnim:

- Pre svega želim da kažem da je jako bitno prvo znati srpski jezik, jer smatram da je sramota kada većina profesora pravi osnovne gramatičke greške u svom maternjem jeziku. Posle toga poznavanje stranog jezika, pa i jezika struke jeste korisno, a u današnje vreme i bitno. Zbog korišćenja strane literature, mogućnosti konkurisanja na razne internacionalne projekte, budućeg posla... . (Ref. br. 978).

Studenti očigledno poseduju visokorazvijenu svest o značaju poznavanja i pravilne primene jezika, kako maternjeg, tako i stranog. Slažemo se da nastavnici i profesori treba da služe kao primer kada je u pitanju upotreba jezika. Praksa, nažalost, često pokazuje da oni od kojih se ponajviše očekuje da budu uzor, poput nastavnog osoblja, televizijskih voditelja, javnih funkcionera i drugih visokoobrazovanih lica, nisu na visini zadatka kada je u pitanju primena jezika u okviru njihove struke. Naše istraživanje potvrdilo je da su nastavnici matičnih predmeta u okviru različitih disciplina daleko manje spremni da iniciraju saradnju sa nastavnicima stranog jezika struke u visokoškolskim ustanovama (**Janković et al., 2019, str. 99**) iako su i anketirani studenti i nastavnici stranih jezika saglasni da je uzajamno integrisanje njihovih sadržaja od višestruke koristi.

Zaključak

Istraživanje koje je privuklo pažnju velikog broja studenata i nastavnika stranog jezika struke pokazalo je da nastavu stranih jezika u školama i na univerzitetima u Srbiji treba osnažiti. Strani jezici u savremenom svetu čine ključ međunarodne komunikacije, međusobnog razumevanja i tolerancije, kao i bazu za sticanje dodatnih znanja i proširivanje vidika u ličnom i kolektivnom smislu. Strani jezici struke predstavljaju dodatni ključni faktor u ostvarenju kvalitetne bilateralne i multilateralne saradnje. Zato je neophodno mladima blagovremeno omogućiti da uhvate korak sa tokovima razvoja savremenog društva i pružiti im opšteobrazovne i stručne osnove na kojima će kvalitetno graditi svoj lični i profesionalni identitet. Dobro poznavanje bar dva strana jezika i njihovo učenje tokom čitavog školovanja predstavlja jedan od preduslova takvog razvoja, što je potvrdilo preko 80% ispitanih studenata i preko 90% nastavnika. Temeljno upoznavanje sa

stranim jezikom struke već na akademskom nivou obrazovanja čini sledeći neophodni korak na putu profesionalnog i opšteg kulturološkog uspona.

Kritički i samokritički orijentisani studenti svesni su da im dobro poznavanje stranog jezika struke pruža daleko više mogućnosti za zapošljavanje, napredovanje u struci, saradnju sa drugima, ali i zadovoljstvo komuniciranja i razmene sa svetom unutar i izvan granica sopstvene zemlje. Stoga opravdano očekuju podršku svojih nastavnika i promene unutar sistema u kome se obrazuju. Menjati sistem, između ostalog, znači menjati sebe. Ukoliko promene koje su u interesu mladih i njihove budućnosti nastave da izostaju u već ionako ozbiljno uzdrmanom obrazovnom sistemu, ne treba da nas iznenadi ako sve veći broj njih postupi u skladu sa prvim od svih dopisanih komentara – na pitanje zašto je značajno poznavati strani jezik struke usledio je nemili odgovor: „Da palim odavde“. Da bismo sprečili ovakav poražavajući ishod i odliv sve većeg broja naših profesionalaca izvan državnih granica, potrebno je da radimo na poboljšanju ishoda unutar samog obrazovnog sistema. Sa aspekta osnažene nastave stranog jezika struke to bi značilo ne odliv, već priliv mozgova i radne snage sa i unutar raznih prostora sa našim visokostručnim kadrom u središtu zbivanja.

Reference

Đorović, D., Janković, N. (2018). Bodovna vrednost stranog jezika struke na Beogradskom univerzitetu. U A. Vujović, S. Šipragić Đokić i M. Paprić (Ur.), *Strani jezik struke i profesionalni identitet* (119-137). Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije i Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu.

“Foreign Language Learning Statistics“ (2019). Preuzeto 23.02.2020. sa <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/1151.pdf>.

Gojkov-Rajić, A., Šafran, J. (2018). Information communication technologies for learning languages for specific purposes. In: Z. Zaćlona and I. Radovanović (Eds.). *Chosen issues of education in the modern era* (23-37). Nowy Sącz, Poland: State University of Applied Sciences & Belgrade: Teacher Education Faculty.

Janković, N. (2014). *Objedinjavanje sadržaja i veština u nastavi engleskog jezika kod dece mlađeg uzrasta*, magistarski rad odbranjen januara 2014. na Filološkom fakultetu u Beogradu.

Janković, N., Savić Nenadović, Z. i Cvetković, M. (2019). Značaj učenja stranog jezika struke prema stavovima studenata i nastavnika. *Inovacije u nastavi*, XXXII, 2019/2 (91–105). Beograd: Učiteljski fakultet.

- Kešetović, S. (2015). Attitudes towards ESP learning and testing: A case study. U V. Cakeljčić, A. Vujović i M. Stevanović (Ur.). *Strani jezik struke: prošlost, sadašnjost, budućnost* (249-257). Beograd: Fakultet organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu.
- Koenig, E., Guertler, K. (2018). Parlaying students' work experience into practice-oriented ESP, *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 6 (2) (277-284). Niš: Univerzitet u Nišu. DOI: 10.22190/jtesap1802277K
- Marković, K., Đorđević, D. i Ilić-Đorđević, Z. (2015). Motivacija studenata nefiloloških fakulteta za učenje stranog jezika struke. U V. Cakeljčić, A. Vujović i M. Stevanović (Ur.). *Strani jezik struke: prošlost, sadašnjost, budućnost* (315-329). Beograd: Fakultet organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu.
- Martinović, A., Poljaković, I. (2010). Attitudes toward ESP among university students. *FLUMINENSIA*, god. 22 br. 2 (145-161). Rijeka: Filozofski fakultet.
- Mede, E., Koparan, N. and Atay, D. (2018). Perceptions of Students, Teachers and Graduates About Civil Aviation Cabin Services ESP Program: An Exploratory Study in Turkey. In Y. Kirkgöz, and K. Dikilitas (Eds.), *Key Issues in English for Specific Purposes in Higher Education*. (157-174). Cham, Switzerland: Springer International Publishing.
- Mirić, M., Đorović, D. (2015). Nastava stranih jezika na univerzitetu: saradnja nastavnika jezika struke i nastavnika stručnih predmeta. *Nastava i vaspitanje*, 64 (3), 507-520. Beograd: Filozofski fakultet.
- Savić Nenadović, Z., Tomović, N., Janković, N. (2019). Ima li prevođenje svoje mesto u nastavi stranih jezika? U S. Gudurić, B. Radić-Bojanić (Ur.), *Jezici i kulture u vremenu i prostoru*. VIII/2 (423-430). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Savić Nenadović, Z., Cvetković, M. (2018). Academic vocabulary knowledge among students of the Teacher Education Faculty in Belgrade. U A. Vujović, S. Šipragić Đokić i M. Paprić (Ur.), *Strani jezik struke i profesionalni identitet* (533-543). Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije i Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu.
- “Statutory Guidance: National Curriculum in England: languages programmes of study“ (2013). Preuzeto 26.02.2020. sa <https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-languages-programmes-of-study/national-curriculum-in-england-languages-programmes-of-study>.
- Stojanović, B., Mišić, D. (2018). Nastavni predmeti u programima pedagoških (učiteljskih) fakulteta u Srbiji u funkciji razvijanja komunikativnih jezičkih kompetencija budućih učitelja: pregled i analiza. *Inovacije u nastavi* 31 (3) (108-124). Beograd: Učiteljski fakultet. DOI: 10.5937/inovacije1803108S.

“The French National Curriculum: Explained“ (2017). Preuzeto 23.02.2020. sa <https://whichschooladvisor.com/uae/guides/the-french-curriculum-everything-you-need-to-know>.

Vujović, A. (2018). Foreign language for specific purposes and modern teacher education. In Z. Zaćlona and I. Radovanović (eds.) *Chosen issues of education in the modern era* (9-22). Nowy Sącz, Poland: State University of Applied Sciences & Belgrade: Teacher Education Faculty.